

ХРОНИКА

Научни скуп БЕРЛИНСКИ КОНГРЕС (1878) И СРПСКО ПИТАЊЕ, Београд-Манастир Св. Прохор Пчињски, 8 - 11. септембра 1998. године

Значај Берлинског конгреса, као једне од судбоносних прекретница у српској и балканској историји, наметнуо је потребу да се, после 120 година, наши истраживачи из различитих научних центара - из Београда, Подгорице, Новог Сада, Ниша - још једном окупе, да би о њему разговарали и разменили најновије идеје и научне резултате. Захваљујући сарадњи Историјског института Српске академије наука и уметности и Епархије врањске Српске православне цркве, научни скуп *Берлински конгрес (1878) и српско питање* започет је у свечаној сали САНУ, да би се, симболично, наставио и окончао у миру манастира Свети Прохор Пчињски.

Поднесена саопштења и разговори који су вођени могу да се сврстају у четири тематске целине.

Академик Милорад Екмечић, професор др Драгољуб Живојиновић, др Новак Ражнатовић, др Славенко Терзић, др Радослав Распоповић, др Душко Ковачевић и мр Мирјана Маринковић, говорили су о спољнополитичким утицајима на српску историју 70-их година XIX века. Њиховим саопштењима су обухваћени одговори које су на српско питање тада пружали либерални католицизам и слофенофилство, затим однос државника великих европских земаља према Србији и Црној Гори, реконструисан је, на основу нове архивске грађе, ток преговора великих сила о изменама Санстефанског мировног уговора и будућем међународно-правном положају Србије и Црне Горе, осветљен је и положај и деловање турских представника у Берлину 1878. године.

У саопштењима професора др Радоша Љушића, др Чедомира Лучића, др Слободана Бранковића, др Слободанке Стојичић и Бранка Богдановића, главна пажња усмерена је на последице које је Берлински конгрес оставио на српско друштво и Србију и Црну Гору. Упоређене су тежње српског националног покрета са његовим остварењима до 1878. године, и указано на околности које, при испитивању тадашњих жеља и могућности, треба узети у обзир. Осветљен је, такође, начин на који је Србија решавала проблеме муслиманских поседника у новоослобође-

ним крајевима, као и утицај који су збивања 1875-1878. извршила на већ започет процес модернизације српске војске.

О крајевима на које су Србија и Црна Гора у време Велике источне кризе и Берлинског конгреса полагале право, али су остали у границама суседних царстава, говорили су професор др Димитрије Калезић, др Здравко Антонић и Јован Пејин. Било је речи посебно о тадашњем раду Призренске богословије, о захтевима за уједињење које су Срби из Старе Србије и Македоније 1878. године слали у Србију, као и о аустро-угарској окупацији Босне и Херцеговине и њеним последицама.

Четврти тематски круг представљала су саопштења академика Чедомира Попова, професора др Михаила Војводића, професора др Витомира Вулетиха, др Сенке Распоповић и мр Дејана Микавице посвећена појединим личностима, учесницима у догађајима 1875-1878, или савременицима, који су покушавали да себи и другима објасне велика, судбоносна збивања, која су се управо одигравала пред њиховим очима. Говорило се о Јовану Ристићу, Стојану Новаковићу, Пери Тодоровићу, Фјодору Михаиловичу Достојевском и Лази Костићу.

На свакој седници вођене су занимљиве дискусије. Посебну пажњу изазвали су разговори учесника о успесима и неуспесима Србије и Црне Горе на Берлинском конгресу, о тадашњим узајамним односима двају српских држава, о политици Русије према Црној Гори и Србији, и о гледиштима Достојевског на балканске, посебно српске проблеме.

Током скупа *Берлински конгрес (1878) и српско њишање* организоване су и посете Ђеле-кули у Нишу, испосници Светог Прохора Пчињског у планини Козјак, цркви Светог Ђорђа - задужбини краља Милутина, у селу Старо Нагоричино, и Зебрњаку, где се налазе остаци споменика подигнутог у знак сећања на битку на Куманову 1912. године.

Зборник радова, који ће се појавити у издању Историјског института САНУ, ускоро ће учинити резултате овог окупљања србијанских и црногорских историчара доступним широј јавности.

Милош КОВИЋ